

Din Istoria Muzeelor: perspective istorice și contemporane.

Redactor Victoria Sara Dazin

Galerie din Alte Pinakothek (Pinacoteca veche), München, Germania (foto: Dr. Steven Zucker, CC BY-NC-SA 2.0)

Muzeele nu sunt doar păstrătoare de obiecte; ele sunt reflectări complexe asupra culturilor care au produs acele obiecte, incluzând politica lor, structurile sociale și sistemele de gândire. Atunci când ne gândim la muzee, cel mai adesea ne vin în minte muzeele de artă-locuri solemne unde vizitatorii stau în liniște și

contemplează la tablourile înșirate în fața lor. Dar toate muzeele au o istorie de spus.(2)

Muzeele fac parte din istoria umanității de peste 2 000 de ani, dar nu au arătat mereu ca cel pe care îl vizităm azi. Cuvântul „muzeu” vine din grecescul mouseion, adică templu construit în cinstea celor nouă Muze, zeițele artelor și științelor, în care li se cerea Muzelor să-i protejeze pe erudiți și să le dăruiască ingeniozitate celor considerați demni de ea. Templele erau pline de ofrande constând în sculpturi, mozaicuri, aparate științifice complexe, inscripții poetice și literare, precum și alte tributuri ce puteau demonstra că un muritor era demn de inspirație divină. (Faimosul "Museion" din Alexandria antică era mai mult o universitate, cu o bibliotecă importantă, decât un loc de expus obiecte).(2)

Primul muzeu a fost creat în 530 î.Hr. pe teritoriul actual al Irakului. Primul său curator a fost prințesa Ennigaldi-Nanna care a început să colecționeze și să adăpostească antichități egiptene în E-Gig-Par, casa ei. Arheologii au descoperit zeci de artefacte aranjate atent pe rânduri, cu etichete de lut scrise în trei limbi.

Tradiția de a colecta obiecte interesante și de a le expune a început să fie imitată în Imperiului Roman. În spațiile publice (forumurile) din Roma antică erau expuse statui și prada de război, casele politicianilor și generalilor erau pline de comori de război, iar în menajeriile împăraților lumea putea vedea animale exotice la evenimentele speciale, ca de exemplu la turneele de gladiatori.

Următoarea etapă în evoluția muzeelor a intervenit în perioada Renașterii, când studiul naturii a fost din nou încurajat după aproape un mileniu de ignoranță în Occident. Cabinetele de curiozități, denumite și Wunderkammer, erau colecții de obiecte ce funcționau ca un soi de enciclopedie fizică, bazată pe artefacte. Unul dintre cele mai cunoscute astfel de cabinete i-a aparținut lui Ole Worm, un bogat naturalist, anticar și medic din secolul XVII. Ole Worm colecționa specimene de animale și plante, schelete umane, texte runice antice și artefacte din Lumea Nouă. În alte cabinete de curiozități se puteau vedea anomalii genetice, pietre prețioase, obiecte de artă și relicve religioase și istorice.

Wunderkammern-ele erau văzute ca și niște "microcosmosuri" ale creației divine: cosmosul, greacă pentru "univers", era încapsulat într-o reflexie în miniatură a măreției sale. Acestea erau vremuri ale unui interes crescut pentru știință, dar acest interes era în continuare învăluit de o mantie religioasă. În perspectiva asupra lumii a colecționarilor din elita europeană, toate elementele cosmosului erau interconectate într-o pânză perfect echilibrată a semnificațiilor.

Francesco I de' Medici din Florența , de exemplu, și-a aranjat colecția în concordanță cu cele patru elemente aristotelice: pământ, aer, foc și apă. O varietate de obiecte precum armuri, oglinzi și emailuri erau legate ca și obiecte de foc (din moment ce erau făcute folosind căldura), perle și narcotice.

Studioul lui Francesco I din Palazzo Vecchio, Florența, Italia. Deși este gol acum, în afară de tablourile de pe pereți și tavan, conținea inițial colecția de obiecte rare a lui Francesco I

În mai toate celelalte aspecte, totuși, *Wunderkammern*-ele erau diferite de muzeele moderne. Erau domeniile elitelor bogate, de obicei localizate într-un palat privat sau accesibile doar colecționarului, cercului său imediat apropiat sau vizitatorul ocazional care se prezenta cum se cuvine printr-o scrisoare introductivă. Această intimitate însemna că obiectele puteau fi luate de pe

rafturi, manipulate, juxtapuse și discutate înainte de a fi puse înapoi la păstrare, de obicei, departe de ochii privitorilor. *Wunderkammern*-ele erau mai mult niște colecții private, spre deosebire de muzeele de artă pe care le știm noi astăzi.

În anii 1840, un tânăr și întreprinzător proprietar de circ numit Phineas T. Barnum a cumpărat cele mai faimoase cabinete de curiozități din Europa și a creat Muzeul American Barnum de la New York, un loc în care se îmbinau spectaculos o grădină zoologică, un amfiteatru, un muzeu de ceară, o sală de teatru și spectacole cu creaturi ciudate, cunoscut pentru rezidenții săi eclecticici - urși, elefanți, acrobați, uriași, siamezi, o sirenă de Fiji și o femeie cu barbă - și pentru colecția de mașinării moderne și instrumente științifice.

Muzeele deschise publicului reprezintă un fenomen relativ recent. Înainte de Barnum, primele muzee publice puteau fi vizitate doar de burghezie și aristocrație și numai în anumite zile. Vizitatorii trebuiau să solicite permisiunea de a vizita muzeul în scris, cu câteva zile înainte. Muzeul putea fi vizitat doar de un grup restrâns într-o zi. Este bine cunoscut faptul că Luvrul permitea accesul tuturor în muzeu, dar numai trei zile pe săptămână.

The British Museum și Iluminismul

Spre mijlocul secolului XVIII, un nou tip de structură apare, una asociată cu câteva trenduri importante. Unul dintre acestea era apariția Iluminismului. Această mișcare intelectuală încerca să dea sens unei lumi care-din perspectiva europenilor care colonizau diverse locuri de pe glob-dezvăluia lucruri noi care necesitau explicații noi. Gânditorii iluminismului se bazau pe instrumentele emergente ale empirismului secular (atestări pe baza simțurilor) și dovezile care se pot repeat-adică, principiile care stau la baza științei moderne.

British Museum înglobează idealurile Iluminismului. Fondat în 1750 ca și un cadou pentru națiunea britanică din partea lui Sir Hans Sloane, colecțiile sale principale erau compuse din specimene pe care acesta le-a dobândit ca și medic în coloniile Indiilor de Vest (plante, păsări și scoici) și obiecte pe care le-a

achiziționat de la alți exploratori (incluzând obiecte și manuscrise etnografice și arheologice). Acestea au fost găzduite într-o clădire impunătoare care o înfățișa și pe Britania, personificarea Imperiului Britanic, în vârful frontonului clădirii. Această referință arhitecturală la templele clasice era intenționată, simbolizând un spațiu al protecției și prestigiului, iar imagistica naționalistă de deasupra intrării lăsa clar de înțeles cine controla conținutul din interior-majoritatea exponatelor provenind din colonii.

Galeria zoologică (The Zoological Gallery) din British Museum, c. 1845, gravură (The Wellcome Collection, CC BY 4.0)

British Museum a moștenit caracteristica atotcuprinzătoare "enciclopedică" (enciclopediile fiind alt produs al sec. XVIII). față de colecționare a *Wunderkammer*-elor, deși se concentra pe obiecte sau specimene comune, pe cât se concentra și pe cele excepționale. În loc să reflecteze rețeaua interconectată și echilibrată a microcosmosului divin, noile științe au susținut

diferențierea și dezvoltarea ca și unelte ale unei înțelegeri empirice a universului.

Richard Westmacott, *Progresul civilizației (The Progress of Civilization)*, frontonul porticului din sud al The British Museum, anii 1850 (foto: Matt Lancashire, CC BY-NC 2.0)

Răspândirea muzeelor

Muzeele au reflectat și au modelat perspective asupra lumii, iar Iluminismul este perioada în care începem să vedem apariția colecțiilor specializate, incluzând și muzee dedicate doar artei-Capitoliu (Roma, 1734), Louvre (Paris, 1793) sau Alte Pinakothek (München, 1836). În mod similar, colecții dedicate plantelor (grădinile botanice), animalelor (grădinile zoologice) și, eventual, cele dedicate istoriei naturale și etnografiei. Un lucru important pe care îl împărtășeau toate aceste colecții era o organizare didactică liniară, dedicată narativelor legate de dezvoltare sau progres.

În muzeele de artă, aranjamente cronologice erau subdivizate pe națiuni, școli artistice, artiști și bazate pe compararea formelor vizuale: de exemplu, ideea că arta antică conduce spre Renaștere(Se deschide într-o fereastră nouă), care conduce spre neoclasicismul francez sau că arta egipteană ar fi mai puțin "dezvoltată" decât arta grecească. Un fir narativ general similar continuă să definească multe muzee de artă din ziua de azi.**(2)**

În secolul al XIX-lea, au început să apară muzeele așa cum le cunoaștem noi azi. Au fost înființate instituții precum Institutul Smithsonian, pentru a permite ca obiectele să fie văzute și studiate, nu doar păstrate sub cheie. Îndeosebi muzeele americane au comandat experimente și au angajat exploratori care să caute specimene de animale și plante. Muzeele au devenit centre de erudiție și locul unor descoperiri artistice și științifice. Această perioadă este adesea denumită era muzeelor. În zilele noastre, muzeele sunt deschise tuturor și constituie centre de studiu și de cercetare, devenind tot mai interactive.**(1)**

"Cubul alb"

The Brooklyn Museum (Muzeul Brooklyn) din New York, c. 1905, negativ pe placă uscată (dry plate negative), 20.3 x 25.4 cm (The Library of Congress). Fondat în 1895, clădire concepută de McKim, Mead & White.

În State Unite ale Americii, muzeele de artă erau un lux neîntâlnit, până în deceniile târzii ale secolului XIX, când patroni bogați din orașele americane aflate în expansiune au început să emuleze modelele europene. Din acest motiv, multe muzee americane din acea perioadă se aseamănă la exterior cu omologii europeni (fațadă de templu deasupra unor scări gradinoase), în obiceiurile de colecționare (sculptură clasică, pictură renașcentistă etc.) și mimează abordările lor în materie de aranjamente și instalații.

Totuși, în Statele Unite au apărut și unele din cele mai influente tendințe ale muzeelor de artă moderne. Unul dintre acestea este abordarea "cubului alb" care, deși cu precedent în Europa, a fost exploatat complet la The Museum of Modern Art (MoMA) din New York City în anii 1930, sub conducerea lui Alfred H. Barr. Prin minimizarea distragerilor vizuale, Barr a sperat să direcționeze privitorul spre o experiență pură a operei de artă. Spațiile goale, pereții albi și ramele minimaliste pe care le-a folosit acesta, sunt astăzi atât de comune încât abia dacă le mai sesizăm.

Vedere cu instalația Modern Work of Art: 5th Anniversary Exhibition, MoMA, 19 noiembrie 1934–20 ianuarie 1935 (The Museum of Modern Art), New York, S.U.A.

"Cubul alb" își avea rădăcinile într-o filozofie care dorea să-i elibereze pe artiști și arta lor de forțele conservatoare ale istoriei. În mod ironic, modelul a fost preluat, iar astăzi muzee din Rio de Janeiro, Abu Dhabi sau Shanghai folosesc tactici de expoziție similare. Acest lucru i-a împins pe anumiți critici să se întrebe dacă "cubul alb" nu a devenit în sine o formă de control cultural.

Un alt pionier mai puțin cunoscut, este John Cotton Dana, fondatorul Newark Museum din Newark, New Jersey (1907). Dana respingea ceea ce numea "muzeu făcut la comandă", adică un muzeu care replica pur și simplu modelele europene. Colecțiile, considera acesta, trebuiau să servească publicul local, răspunzând la nevoile și dorințele acestuia. Astăzi, multe muzee aderă la direcția filozofică a lui Dana, dezvoltând colecții care reflectă componența etnică a comunităților acestora și străduindu-se să primească pe oricine în galeriile lor.

Un muzeu de artă dedicat să servească nevoile intelectuale, spirituale și sociale ale unei comunități diverse este la ani lumină distanță de microcosmosurile

elitiste ale Wunderkammern-elor. Totuși, precum predecesorii săi, acesta este o reflectare a lumii care l-a creat și ne spune la fel de multe despre istoria timpului său-și al nostru, pe cât o face despre lucrurile pe care le conține.**(2)**

Bibliografie

Istoria muzeelor - J. V. Maranto(1) (

chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://historia-europa.ep.eu/sites/default/files/Discover/EducatorsTeachers/ActivitiesForYourClassroom/id-audio-history-museums-ro.pdf

(2) O scurtă istorie a muzeului de artă

de Dr. Elizabeth Rodini

anities/istoria-artei/x0207b27581b2ccf7:sa-intelegem-muzeele/x0207b27581b2ccf7:muzeele-in-istorie/a/a-brief-history-of-the-art-museum-edit

Resurse suplimentare:

Museums and History, from Making History

Inside the Lost Museum, an interactive timeline of museum history

Dana, John Cotton. "The Gloom of the Museum" (1917). Republished in Gail Anderson, ed. *Reinventing the Museum: Historical and Contemporary Perspectives on the Paradigm Shift* (Walnut Creek, Cal.: Rowman and Littlefield Publishers, Inc., 2004), pp. 13-29.

Feinberg, Larry J. "The Studiolo of Francesco I Reconsidered," in *The Medici, Michelangelo, and the Art of Late Renaissance Florence* (New Haven and London: Yale University Press, 2003), pp. 67-76.

Findlen, Paula. "The Museum: Its Classical Etymology and Renaissance Genealogy." *Journal of the History of Collections*, vol. 1, issue 1 (January 1989), pp. 59-78.

Paul, Carol, ed., *The First Modern Museums of Art: The Birth of an Institution in 18th- and 19th-Century Europe* (Los Angeles: Getty Publications, 2012).